

Baselga, el metge
que volia canviar el món

Josep
Corbella

Baselga,
el metge que
volia canviar
el món

Navona

Primera edició

Febrer de 2022

Publicat a Barcelona per Editorial Navona SL

Editorial Navona és una marca registrada de Suma Llibres SL

Aribau 153, 08036 Barcelona

navonaed.com

Direcció editorial Ernest Folch

Edició Xènia Pérez

Disseny gràfic Alex Velasco i Gerard Joan

Maquetació i correcció Moelmo

Paper tripa Oria Ivory

Tipografies Heldane i Studio Feixen Sans

Imatge de sobrecoberta Pedro Madueño

Distribució a Espanya UDL Libros

ISBN 978-84-19179-06-7

Dipòsit Legal B 20607-2021

Impressió Romanyà-Valls, Capellades

Impress a Espanya

Títol original *Baselga, el médico que quería cambiar el mundo*

© Josep Corbella, 2022

Tots els drets reservats

© de la present edició: Editorial Navona SL, 2022

© de la traducció: Maria Martín, 2022

Navona dona suport al copyright i a la propietat intel·lectual. El copyright estimula la creativitat, produeix noves veus i crea una cultura dinàmica. Gràcies per confiar en Navona, comprar una edició legal i autoritzada i respectar les lleis del copyright, evitant reproduir, escanejar o distribuir parcialment o totalment qualsevol part d'aquest llibre sense el permís dels titulars. Amb la compra d'aquest llibre, ajuda els autors i Navona a seguir publicant.

El recordo aixecant el braç i agitant el puny a l'aire com qui celebra una victòria del seu equip.

—Bé! —va exclamar.

Va ser a finals dels anys noranta, no recordo l'any exacte, al seu petit despatx de l'Hospital Vall d'Hebron, a Barcelona. Una sala de vuit o deu metres quadrats, amb una finestra orientada a l'oest, fosca als matins i plena de llum a les tardes.

Allà hi tenia una taula de despatx atapeïda de papers entre els quals havia pogut encaixar una gran pantalla d'ordinador i un teclat. Hi havia una taula rodona més petita per a reunions, amb tres o quatre cadires al voltant, també plena de papers. I a les parets, prestatges amb més papers. Llibres de medicina, revistes científiques i carpetes amb articles de recerca sobre el càncer. Els parlo de la prehistòria, d'abans de l'eclosió d'Internet.

Jo havia anat a entrevistar-lo, com en altres ocasions, per un article que s'havia de publicar a *La Vanguardia*. Li estava preguntant sobre els nous tractaments per al càncer de mama en què treballava. A mitja entrevista, van trucar a la porta. Va entrar un home jove amb bata

blanca. Un metge del seu equip, vaig suposar. No el coneixia.

—Doctor, disculpi la interrupció, crec que és important.

—Què passa? —va demanar Baselga.

—Han arribat els resultats.

Baselga va agafar l'informe que duia el jove.

—Perdona —em va dir—. Deixa'm mirar això un moment.

Va passar les pàgines una per una, examinant-les amb extrema concentració. Per un moment, el despatx va quedar en un silenci submarí. Baselga s'havia abstret del món. El jove metge s'havia quedat dret al costat de la taula, semblava que no s'atrevia ni a respirar. Jo tampoc ho feia, hauria semblat un sacrilegi. I de sobte, se li va dibuixar un gran somriure triomfal, va aixecar el braç enlaire i va exclamar:

—Bé!

L'informe contenia dades d'una pacient amb càncer de mama que havia rebut un fàrmac experimental en un assaig clínic. El fàrmac s'havia dissenyat per atacar específicament cèl·lules tumorals. Ningú no sabia si seria eficaç ni quins efectes secundaris tindria. A la pacient li havien proposat d'assajar el fàrmac perquè no tenien cap alternativa millor per oferir-li. Després de la quimioteràpia i la radioteràpia, no li quedaven més opcions de tractament i les cèl·lules tumorals continuaven proliferant. Però va respondre al fàrmac experimental i el

seu càncer va deixar de progressar. Durant un temps, almenys.

Devien ser les quatre o les cinc de la tarda. No recordo l'any, però sí l'hora. Per la finestra del seu despatx hi entrava un rectangle de sol. Una petita sala fosca als matins i plena de llum a les tardes. Una metàfora del futur de curació cap al qual Baselga estava convençut que ens podia portar.

Ningú no hauria pensat, en entrar en aquell petit despatx, que des d'allà es pogués canviar el món. Baselga sí que ho pensava.

Recordo una altra entrevista, molts anys més tard. Any 2015, d'això me'n recordo, he comprovat la data a l'arxiu de *La Vanguardia*. Teníem una secció setmanal d'entrevistes, i hi convidàvem científics de qualsevol àmbit a explicar el rerefons de la investigació. Com sorgeixen les idees, com treballen en equip, què els interessa més enllà de la feina... Un petit autoretrat en vint-i-cinc preguntes. En dèiem «Qüestionari Big Vang».

Vaig preguntar a Baselga què li hauria agradat ser si no hagués estat metge.

—Empresari —va respondre sense dubtar.

—Empresari? De debò? —Aquesta resposta encara no me l'havia donada ningú—. Per què?

—Els empresaris són els que canvien el món, els que creen coses noves.

Baselga tenia un pla per canviar el món. Més que un pla, crec que tenia una missió. La seva missió era aconseguir que el càncer deixés de ser una malaltia devastadora i es pogués tractar amb èxit en la majoria dels pacients.

A finals dels anys noranta, en aquell petit despatx de l'Hospital Vall d'Hebron, ja tenia el seu full de ruta al cap. Sabia quins passos s'havien de fer i anticipava quines dificultats hi podrien sorgir.

I quan va alçar el braç en senyal de victòria, crec que no s'alegrava només per aquella pacient. S'alegrava per totes les altres pacients en les quals també funcionaria. I perquè era un petit pas endavant en la llarga ruta cap al dia en què la majoria de càncers es podrien tractar amb èxit.

—Això és precisament del que estàvem parlant —va dir quan va acabar de revisar l'informe—. Si comprenem com funcionen les cèl·lules del càncer i quins són els seus punts febles, podem desenvolupar teràpies dirigides contra aquests punts febles i atacar-les de manera selectiva.

Era el més gran de quatre germans. Deia que a casa seva es parlava sovint de medicina a l'hora de dinar. El seu pare era metge i la seva mare, infermera. Els entusiasma-va tant la seva feina que seien a taula i parlaven de la silicosis.

Els nostres pares es coneixien bé. Tots dos van ser metges forenses, tots dos van fer autòpsies durant anys, tots dos es van dedicar a la Medicina del Treball. Trajectòries paral·leles. Tots dos es van preocupar per la salut dels treballadors i per la vessant social de la medicina. Dues bones persones amb caràcters diferents. Es coneixien i es respectaven, mai no van arribar a ser amics. Però tot això Baselga i jo encara no ho sabíem quan ens vam conèixer el 1996. Almenys jo no ho sabia.

A casa seva es parlava de medicina a l'hora de dinar; a la meua, no. Tres dels quatre germans Baselga van dedicar-se a professions sanitàries; a casa meua, on també érem quatre, ningú no ho va fer. A mi mai se'm va acudir que pogués dedicar-me a la medicina. No sé si, durant la seva joventut, a Baselga se li va arribar a acudir que pogués dedicar-se a qualsevol altra cosa que no fos la medicina. És una de les preguntes que ara m'agradaria haver-li fet.

Va cursar la carrera a la Universitat Autònoma de Barcelona. Quan va haver d'escollir l'especialitat, va optar per un camí difícil. Oncologia. En aquella època, a principis dels anys vuitanta, als oncòlegs se'ls morien els pacients. No hi podien fer gran cosa, llevat d'acompanyar-los en el declivi. Tampoc era una especialitat per fer-se ric. Per qui volgués guanyar-se bé la vida, era millor fer-se oftalmòleg. Però a Baselga mai no li va importar si el que feia era el que s'esperava d'ell o no. Feia el que creia que havia de fer.

Per què oncòleg? Aquesta pregunta sí que li vaig poder fer. Va ser en una altra entrevista a l'Hospital Vall d'Hebron, poc abans que marxés a viure a Boston. Any 2010. L'Hospital General de Massachusetts l'acabava de fitxar per dirigir la divisió d'oncologia i hematologia. Vam decidir publicar un reportatge explicant la seva trajectòria al *Magazine* de *La Vanguardia*.

El despatx on em va rebre ja no era aquella petita habitació des d'on planejava canviar el món dotze o tretze anys abans. El servei d'oncologia del Vall d'Hebron s'havia ampliat i s'havia traslladat a la planta baixa de l'hospital.

El seu nou despatx era d'una altra dimensió, digne d'un ministre. Ja no tenia la taula plena de papers. La pantalla de l'ordinador era de les més grans que es fabricaven en aquella època. Allà, a només uns clics, tenia tot el que necessitava per pensar. Informes clínics de pacients, articles científics, informació d'assajos clínics... Ja no tenia les parets plenes de prestatges atapeïts. Hi havia un sol prestatge sobri i elegant, amb un manual de medicina interna, un altre de biologia molecular i poca cosa més. I havia substituït la petita taula rodona per a reu-

nions amb les seves cadires desendregades per una taula baixa rodejada de sofàs. El que no hi havia era cap finestra com la de l'altre despatx, per on entrava fred als matins i un sol d'esperança a les tardes.

Per què oncòleg? He recuperat la resposta tal com la vam publicar al *Magazine*: «Sempre m'han apassionat els nous reptes de la medicina i en aquell moment començava a entreveure's que el càncer podia ser el proper gran avenç. Era la segona causa de mort, s'acabaven de descobrir els primers oncògens humans i s'intuïa que la ciència començaria a aportar respostes. Em va atreure la grandiositat del problema, el repte que suposava».

Pensava en gran, era part del seu caràcter.